

ธัมมกถิกสูตร: สูตรสำเร็จพระธรรมกถิก Dhammakathikasutta: Success Formula for the Buddhist delegates

พระมหาวิรุฐ วิโรจโน, ดร.¹

Phramaha Wiruth Wirojano, Dr.²

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University, Isan campus

Corresponding Author, Email: wiruth2009@hotmail.com

บทคัดย่อ

คุณสมบัติของพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา (Buddhist delegates) นั้น ก่อนอื่นจะต้องมีความละเอียดรอบคอบในการศึกษาค้นคว้าธรรม (สนธิทฎฐิติโก) ที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้แล้วว่า 25 พุทธศตวรรษ (อกาลโก) แล้วเรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจ (เอหิปสสิโก) และน้อมนำธรรมเหล่านั้นมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน (โอบนยโก) ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นการศึกษาพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าขั้นปริยัติ โดยมีกระบวนการทรงจำ กล่าว บอก สอนกันและกันจนเสร็จสิ้นแล้วจึงนำไปสู่ขั้นปฏิบัติให้รู้แจ้งเห็นจริงโดยกระบวนการรู้จัก รู้จำ นำไปปฏิบัติจริง จนบังเกิดผลสำเร็จเป็นขั้นปฏิบัติคือการรู้แจ้งโดยลำดับเสียก่อน จึงจะนำมาสอนผู้อื่นให้รู้ตามด้วยวิธีการแสดงธรรมในฐานะพระธรรมกถิก ซึ่งในพระไตรปิฎก ได้แสดงสูตรสำเร็จแห่งการเป็นผู้แสดงธรรมที่ดีไว้ 3 ประการดังนี้ 1) พระธรรมกถิกที่ดีนั้น จะต้องแสดงธรรมเพื่อความหมายเพื่อคลายกำหนด เพื่อกำจัด **ขรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส และอุปายาส** เสียได้, 2) พระธรรมกถิกที่ดีนั้น จะต้องแสดงธรรมเพื่อความหมาย เพื่อคลายกำหนด เพื่อกำจัด **ชาติ ภพ อุปาทาน ตัณหา เวทนา ผัสสะ สหายนะ นามรูป วิญญูณ และสังขาร** เสียได้ และ 3) พระธรรมกถิกที่ดีนั้น จะต้องแสดงธรรมเพื่อความหมาย เพื่อคลายกำหนด เพื่อกำจัด **อวิชชา** เสียได้ หลักการดังกล่าวข้างต้นจึงนับเป็นวัตถุประสงค์ (objectives) ของการแสดงธรรมอย่างแท้จริงของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตามที่ปรากฏอยู่ในธัมมกถิกสูตร คัมภีร์สังยุตตนิกาย นิตานวรรค พระไตรปิฎกเล่มที่ 16

คำสำคัญ : ธัมมกถิกสูตร

Abstract

The qualities of a Buddhist delegate must first be meticulous in the study of the Dhamma. (Santithiko) that the Lord Buddha has shown more than 25 Buddhist centuries (Akaliko) and then learn to understand (Ehipasiko) and incorporate those Dhamma as a guideline for their conduct (Opanayiko), which is considered the starting point for the study of Buddhism, called step with the process of remembering, telling, teaching each other to the end, and then leading to the practice of real enlightenment, until the success was achieved, the stage was enlightened by the first order, therefore will be used to teach others to follow, according to the way of showing the Dhamma as the Buddhist delegates. Which in the Tripitaka has shown the formula for success of being a good Dhamma holder in 3 ways as follows: 1) A good Buddhist delegate must show the Dhamma for distribution to loosen in order to get rid of the old, death, sorrow, reminiscence, suffering, sadness and resentment. 2) A good Buddhist delegate must show the Dhamma for distribution to loosen In order to eliminate becoming, attachment, craving, feeling, contact, six sense-bases, mind and matter, consciousness and Kamma-formations 3) A good Buddhist delegate must show the Dhamma for distribution to loosen to get rid of ignorance. The aforementioned principles therefore serve as the objectives of the teaching of the Lord Buddha as it appears in the Sangyuttanikaya Nidanavakkha scripture, the Holy Scriptures, Tipitaka Volume 16.

Keywords : Dhammakathikasutta

ความหมายและองค์ประกอบสำคัญของหลักธัมมกถิกสูตร

สถานการณ์พระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้รับการเผยแผ่อย่างแพร่หลายอยู่ในประเทศแถบยุโรป บ่อยครั้งที่มีการแบ่งปันประสบการณ์การปฏิบัติธรรมจากผู้ศรัทธาชาวต่างชาติ ซึ่งไม่ค่อยมีปรากฏการณ์ทางสังคม (social phenomenon) มาก่อนเลยว่า

ผู้คนเหล่านั้นจะให้ความเคารพศรัทธาเชื่อมั่น และน้อมนำธรรมะในทางพระพุทธศาสนา ไปใช้จริงในชีวิตประจำวันด้วยการสวดมนต์ ทำสมาธิ ทั้งในที่ทำงาน โรงเรียน สถานที่ราชการต่างๆ ซึ่งนอกเหนือจากความประหลาดใจแล้ว ยังมีความภาคภูมิใจในองค์พระศาสดาอย่างแน่นแฟ้นเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก ที่อิทธิพลของพระพุทธศาสนาได้แบ่งบานสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ชาวต่างชาติที่กว้างไกลมากขึ้น นักเผยแผ่พระพุทธศาสนาเอง จึงต้องใส่ใจและใคร่ครวญหาวิธีการและเทคนิคที่จะนำธรรมะดีๆ ไปแสดงให้แพร่หลายแก่ผู้คนในวงกว้าง เพื่อให้ผลจากความเข้าใจในธรรมะดีๆ นี้ได้รับการนำไปต่อยอด ปฏิบัติให้บังเกิดผลจริงๆ และพยายามร่ำสอนสิ่งที่เป็นพุทธประสงค์จริงๆ มิใช่เกิดจากการจินตนาการส่วนตัว หรือการคาดคะเนด้วยหลักการคาดเดาใดๆ เด็ดขาด เพราะอาจจะสุ่มเสี่ยงต่อการทำให้เกิดสัทธรรมปฏิรูปได้ การศึกษาธัมมกถิกสูตร จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการชี้ชัดได้ว่า ความมุ่งหมายในการแสดงธรรมที่แท้จริงนั้นองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวางหลักเกณฑ์ไว้อย่างไรบ้าง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าศึกษาค้นคว้า เรียนรู้ และนำมาเผยแผ่เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องสำหรับพระธรรมกถิกคือผู้แสดงธรรมในโอกาสต่อไป โดยมีนักวิชาการและผู้มีความรู้ให้ทัศนะและความหมายดังนี้

พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ระบุความหมายพระธรรมกถิกไว้ว่า ธรรมกถิกเป็นคำนามหมายถึง พระนักเทศน์ผู้แสดงธรรม พระธรรมกถิกนี้สามารถทำหน้าที่ได้ทั้งผู้ที่เป็นสามเณร มิใช่จำเพาะเพียงพระภิกษุเท่านั้น อย่างในสมัยพุทธกาลยังมีสามเณรหลายรูปอย่างสังกัจจายน์สามเณรที่แสดงธรรมโปรดโจรห้าร้อยให้มีศรัทธาเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาก็มี (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พ.ศ. 2556)

พระไตรปิฎกเล่มที่ 16, ได้แสดงไว้ว่าด้วยพระสูตรของพระธรรมกถิก คือผู้เป็นนักเทศน์แสดงธรรม เป็นการแสดงความมุ่งหมายไว้ว่าจะแสดงธรรมเพื่ออะไร แสดงแล้วมีผลอย่างไร ต่อผู้ฟังธรรม ธัมมกถิกสูตรนี้ นับเป็นพระสูตรที่ 6 แห่งอาหารวรรค ในอภิสมัยสังยุตต์ หมวดสังยุตตนิคาย นิทานวรรคในเล่มที่ 16 จากพระไตรปิฎก 45 เล่ม มีเรื่องย่อของพระสูตรนี้ว่า ขณะนั้นพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่พระเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เมืองสาวัตถี มีภิกษุรูปหนึ่งสงสัยใคร่รู้เหตุที่ทำให้บุคคลให้เป็นพระธรรมกถิกได้นั้น จะต้องแสดงธรรมอย่างไร จึงเข้าเฝ้าทูลถามปัญหานี้กับพระพุทธเจ้า และได้รับคำตอบจากพระองค์ท่านตามที่ปรากฏในพระสูตรดังกล่าวแล้ว แต่ในที่นี้ผู้เขียนขอกำหนดวัตถุประสงค์ของการแสดงธรรมไว้ให้เข้าใจง่าย ๆ เป็น 3 ประการด้วยกันดังนี้ว่า

“ประการที่ 1 ถ้าภิกษุแสดงธรรมเพื่อความหน่าย เพื่อคลายกำหนด เพื่อกำจัดชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส และอุปายาสเสียได้ ภิกษุนั้นไซ้ร้เป็นพระธรรมกถึก,

ประการที่ 2 ถ้าภิกษุแสดงธรรมเพื่อความหน่าย เพื่อคลายกำหนด เพื่อกำจัดชาติ ภพ อุปาทาน ตัณหา เวทนา ผัสสะ สฬายตนะ นามรูป วิญญาณ และสังขารเสียได้ ภิกษุนั้นไซ้ร้เป็นพระธรรมกถึก,

ประการที่ 3 ถ้าภิกษุแสดงธรรมเพื่อความหน่าย เพื่อคลายกำหนด เพื่อกำจัดอวิชชาเสียได้ ภิกษุนั้นไซ้ร้เป็นพระธรรมกถึก”

พระธรรมกถึกเองในฐานะผู้แสดงธรรม จะต้องยึดหลักการแสดงธรรมไว้ให้ดี ให้นักแน่นมั่นคงว่าเราจะแสดงธรรมเพื่อความหน่าย คลายกำหนด กำจัดชรา.....และอุปายาสที่มีปรากฏอยู่ในบุคคลผู้ฟังธรรมให้ได้

พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต, (2560) ให้ความหมายที่แฝงไว้ในวัตถุประสงค์การแสดงธรรมประการที่ 1 ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรมดังต่อไปนี้

ความหน่าย หมายถึง ความหน่ายที่เกิดขึ้นจากปัญญาพิจารณาเห็นความเป็นจริง หรือความเบื่อหน่ายในกองทุกข์ ที่ท่านเรียกว่านิพพิทานั่นเอง

คลายกำหนด หมายถึง สภาวะที่รู้อยู่แต่ไม่ยึดมั่นถือมั่นในความยินดีด้วยกามคุณ

กำจัดชรา หมายถึง กำจัดความแก่ ความคร่ำคร่า ความเป็นผู้มีพินาศ มีผมหงอก มีหนังย่น ความเสื่อมอายุ ความห่อหม่แห่งอินทรีย์ในหมู่สัตว์นั้นๆ

กำจัดมรณะ หมายถึง กำจัดความจุติ ความเคลื่อนไป ความแตก ความอันตรธาน ความตาย ความมรณะ การทำกาละ ความสลายแห่งขันธ ความทอดทิ้งร้าง ความขาดชีวิตินทรีย์

กำจัดโสกะ หมายถึง กำจัดความโศก ความเศร้า ความเหี่ยวแห้งใจ ความเหี่ยวแห้งภายใน ความเหี่ยวแห้งรอบในภายในของบุคคลผู้ประจวบกับความวิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งอันเหตุแห่งทุกข้อย่างใดอย่างหนึ่งถูกต้องแล้ว

กำจัดปริเทวะ หมายถึง กำจัดความรำพัน ความรำไร กิริยารำพัน กิริยารำไร ลักษณะที่รำพัน ลักษณะที่รำไร ของบุคคลผู้ประจวบความพิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง

กำจัดทุกข์ หมายถึง ปราศจากความลำบากกาย ความไม่สบายกาย ความเสวย
อารมณ์ที่ลำบาก ที่ไม่สบายอันเกิดแต่สัมผัสทางกาย

กำจัดโทมนัส หมายถึง ปราศจากความลำบากใจ ความไม่สบายใจ ความเสวย
อารมณ์ที่ลำบาก ที่ไม่สบายอันเกิดแต่สัมผัสทางใจ

กำจัดอุปายาส หมายถึง ดับความคับข้องใจ ความแค้นใจ ลักษณะที่คับข้องใจ
ลักษณะที่แค้นใจ ของบุคคลผู้ประจวบกับความพิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งอันเหตุแห่งทุกข์
อย่างใดอย่างหนึ่งถูกต้องแล้ว

ความหมายที่แฝงไว้ในวัตถุประสงค์การแสดงธรรมประการที่ 2

กำจัดชาติ หมายถึง ดับความเกิด ความเกิดขึ้นพร้อม ความหยั่งลง ความบังเกิด
ความบังเกิดเฉพาะ ความปรากฏแห่งขั้นธ ความได้ซึ่งอายตนะในหมูสัตว์นั้นๆ

กำจัดภพ (becoming) หมายถึง ดับภพหรือภาวะชีวิตมิให้เกิดมีขึ้นอีก ภพ 3 มี
กรรมภพ, อภิสังขารภพ และอุปปัตติภพ (พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม)

กำจัดอุปาทาน (attachment) หมายถึง ดับอุปาทานคือความยึดมั่นใน
อุปาทานทั้ง 4

กำจัดตัณหา (craving) หมายถึง ดับความทะยานอยากคือตัณหา ทั้งในตัณหา
3 และตัณหา 4

กำจัดเวทนา (feeling) หมายถึง ดับความเสวยอารมณ์ คือเวทนา 6

กำจัดผัสสะ (contact) หมายถึง ดับความกระทบ, ความประจวบ คือสัมผัส 6

กำจัดสฬายตนะ (six sense-bases) หมายถึง ดับอายตนะภายใน 6

กำจัดนามรูป (mind and matter) หมายถึง ดับนามและรูปเสียได้

กำจัดวิญญูญาณ (consciousness) หมายถึง ดับความรู้แจ้งอารมณ์ได้แก่
วิญญูญาณ 6

กำจัดสังขาร (Kamma-formations) หมายถึง ดับสภาพที่ปรุงแต่งได้แล้ว คือ
ดับสังขาร 3 ได้

ความหมายที่แฝงไว้ในวัตถุประสงค์การแสดงธรรมประการที่ 3

กำจัดอวิชชา (ignorance) หมายถึง ดับความไม่รู้ คือไม่รู้ในอริยสัจ 4

ซึ่งหัวข้อที่มุ่งให้พระธรรมกลึกแสดงให้ผู้ฟังเกิดความหน่าย คลายกำหนด และ
กำจัดองค์ประกอบต่างๆ ของความทุกข์ที่แสดงมาทั้งหมดทั้งมวลนั้น จะเห็นว่า
ความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจนตามหลักปฏิจจสมุปบาทซึ่งจะได้ให้รายละเอียดดังนี้

ความหมายของคำว่า "ปฏิจสุมปบาท" นี้เกิดจากการรวมศัพท์ทั้ง 3 เข้าด้วยกันคือ ปฏิจ+ส+อุปบาท ซึ่งคำแรก ปฏิจ หมายถึง เกี่ยวเนื่องกัน สัมพันธ์กัน, ส หมายถึง พร้อมกัน หรือด้วยกัน อุปบาท หมายถึง การเกิดขึ้น ปฏิจสุมปบาท จึงหมายถึง สิ่งที่ต้องอาศัยกันเกิดขึ้น ได้แก่ ภาวะของสิ่งที่ไม่เป็นอิสระของตนต้องอาศัยกันและกันจึงเกิดขึ้นได้ คำว่า ปฏิจสุมปบาท นี้ พระพุทธโฆษาจารย์ ได้แปลไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคว่า หมายถึงสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นได้เพราะอาศัยซึ่งกันและกัน นอกจากนี้แล้วยังมีคำอื่นๆ ที่เป็นไวยากรณ์เรียกแทนคำว่า "ปฏิจสุมปบาท" ได้อีก คือ

1. ธรรมฐิตตา หรือ ธรรมฐิติคือ ความดำรงอยู่ตามธรรม หมายถึง ความดำรงอยู่ตามปัจจัย สิ่งที่ยังดำรงอยู่ตามปัจจัยนั้น ก็คือ อวิชชา สังขาร ฯลฯ ชาติ ชรามรณะ ซึ่งก็หมายความว่า อวิชชาเป็นปัจจัยให้สังขารดำรงอยู่

2. ธรรมนิยามตา หรือ ธรรมนิยามคือ ความแน่นอนแห่งธรรม หรือความแน่นอนตามธรรม หมายถึง ความแน่นอนแห่งปัจจัยหรือความแน่นอนตามปัจจัย สิ่งที่ยังแน่นอนตามปัจจัยนั้นก็คือ อวิชชา สังขาร ฯลฯ ชาติ ชรามรณะ

3. อิทัปปัจจยตาคือ ความมีสิ่งนี้เป็นปัจจัย หมายถึง เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ก็มีตาม เมื่อสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้ก็เกิดขึ้นตาม สิ่งที่มีเมื่อสิ่งนี้มีสิ่งนี้ก็มีตามก็คือ อวิชชา สังขาร ฯลฯ ชาติ ชรามรณะ

4. ตถตาคือ ความเป็นเช่นนั้น หมายถึง ความเป็นจริงอย่างนั้น สิ่งที่เป็นจริงอย่างนั้น ก็คือ อวิชชาเป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร สังขารเป็นปัจจัยให้เกิดวิญญูณ ฯลฯ

5. อวิตถตาคือ ความเป็นไปไม่ได้ที่จะไม่เป็นเช่นนั้น หมายถึง ความเป็นจริงอย่างนั้นไม่ผันแปรไปเป็นความไม่จริง สิ่งที่เป็นจริงโดยไม่ผันแปรนั้น ก็คือ อวิชชาเป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร สังขารเป็นปัจจัยให้เกิดวิญญูณ ฯลฯ

5. อนัญญุตตาคือ ความเป็นไปอย่างอื่น หมายถึง เป็นอย่างอื่นจากที่เป็นมาไม่ได้ สิ่งที่เป็นอย่างอื่นจากที่เป็นมานี้ไม่ได้ ก็คือ อวิชชาเป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร สังขารเป็นปัจจัยให้เกิดวิญญูณ ฯลฯ

7. ปัจจยการคือ อาการตามปัจจัย หมายถึง อาการที่เกิดขึ้นตามปัจจัย ซึ่งก็หมายความว่า อวิชชา สังขาร ฯลฯ ชาติ ชรามรณะ ต่างเกิดขึ้นตามปัจจัยปรุงแต่ง และเมื่อมีชาติ ชรามรณะแล้ว โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส ก็เกิดตามปัจจัยด้วย

หลักปฏิจจสมุปบาทนี้ จะต้องเกี่ยวเนื่องกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเป็นหลักการอาศัยกันและกันเกิดขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการ (processes) ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุเป็นปัจจัยที่เรียกว่าเป็นปัจจัยการดำรงขึ้นต่อเนื่องกันไปนี้

1. อวิชชาปัจจัย สขขาร เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย สขขารจึงมี
2. สขขารปัจจัย วิญญาณ เพราะสขขารเป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี
3. วิญญาณปัจจัย นามรูป เพราะวิญญาณเป็นปัจจัย นามรูปจึงมี
4. นามรูปปัจจัย สฬายตนะ เพราะนามรูปเป็นปัจจัย สฬายตนะจึงมี
5. สฬายตนะปัจจัย ผัสสะ เพราะสฬายตนะเป็นปัจจัย ผัสสะจึงมี
6. ผัสสะปัจจัย เวทนา เพราะผัสสะเป็นปัจจัย เวทนาจึงมี
7. เวทนาปัจจัย ตณหา เพราะเวทนาเป็นปัจจัย ตณหาจึงมี
8. ตณหาปัจจัย อุปาทาน เพราะตณหาเป็นปัจจัย อุปาทานจึงมี
9. อุปาทานปัจจัย ภโว เพราะอุปาทานเป็นปัจจัย ภพจึงมี
10. ภวปัจจัย ชาติ เพราะภพเป็นปัจจัย ชาติจึงมี
11. ชาติปัจจัย ชรามรณ เพราะชาติเป็นปัจจัย ชรามรณะจึงมี

โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสา สมภวนติ ความโศก ความคร่ำครวญ ทุกข์ โทมนัส และความคับแค้นใจก็มีพร้อม เอมตสส เกวลสส ทุกขกขณตสส สมุทยो โหติ ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งปวงนี้ จึงมีด้วยประการฉะนี้

ในหลักการของปฏิจจสมุปบาทนี้แท้จริงแล้วเป็นหลักการทางธรรมชาติที่เป็นสาเหตุให้เกิดทุกข์ หากผู้เป็นพระธรรมกถึกรู้แจ้งชัดและเข้าใจชัดเจนแล้ว ก็ย่อมสามารถอธิบายกระบวนการต่างๆ เหล่านี้ได้อย่างละเอียดลออทุกชั้นทุกตอนแล้วย้อนกลับมาชี้ให้เห็นว่าจะดับทุกข์ได้อย่างไร จะทำให้เกิดความหน่าย และคลายกำหนดได้อย่างไร ด้วย โดยเชื่อมโยงกับความเป็นเหตุผล (reasonable) ของการเกิดขึ้นของกองทุกข์ว่า ต้องอาศัยสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นปัจจัยให้เกิดขึ้น ไม่ใช่อยู่ๆ จะเกิดขึ้นมาเองโดยไม่มีเหตุหรือปัจจัยใดๆ เช่น หากเราปรารถนาไม่อยากจะเกิดอีก ก็จะต้องไปกำจัดปัจจัยที่จะทำให้เราเกิดอีกนั่นคือตัวภพ ต้องกำจัดตัวภพ (becoming) คือภาวะของชีวิตให้ได้เสียก่อน เพราะการเกิดขึ้นมาใหม่นั้นต้องอาศัยการก่อร่างสร้างกรรมไว้ หรือที่เรียกว่า บุญทำกรรมแต่ง ถ้าเราทำกรรมดีก็จะเป็นบุญหนุนให้เราได้สุคติภพ คือภาวะชีวิตที่ดีงามในทางตรงกันข้ามถ้าเราทำกรรมชั่วไว้ กรรมที่เราทำไว้ก็จะเป็นปัจจัยให้เราได้ทุคติ คือภาวะชีวิตที่ไม่ดี เกิดในที่ที่ไม่ดี เกิดในตระกูลไม่ดี ลำบากยากจนชั้นแค้นเคืองใจแตกต่าง

กันไปด้วยอำนาจกรรมที่ทำมา ซึ่งจะมีกรรมเป็นผู้จำแนกแยกแยะสัตว์ผู้ทราวมหรือ
ประณีตให้ต่างกันดังที่พระพุทธโฆษาจารย์ สรุปลไว้ในผลงานของท่านว่า กมมํ สุตเต วิภช
ติ ยทิทํ ทินนปฺปณิตตํ “กรรมย่อมจำแนกสัตว์คือให้ทราวมและประณีต ขึ้นชื่อว่าผล
กรรมแล้วไม่มีใครสามารถห้ามได้” (กรรมเป็นผู้จำแนกสัตว์, (ม.ป.ป.) [ออนไลน์])

ดังนั้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงเน้นย้ำให้เราหมั่นทำแต่กรรมดีไว้ และ
สอนให้เชื่อในกัมมัสสกตาสัทธา เชื่อว่าสรรพสัตว์ต่างก็มีกรรมบั้นของตนเองทั้งนั้น ทำ
เช่นไรไว้ก็ต้องน้อมรับผลแห่งการกระทำของตนเองโดยถ่ายเดียว เมื่อกล่าวถึงตอนนี้ก็
จะต้องย้อนให้เราเกิดความเข้าใจตรงกันกับประเด็นเดิมที่ว่าหากไม่อยากจะประสบพบ
เจอความเกิดอีก ต้องกำจัดตัวภพให้ได้ นั่นคือจะต้องค้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิดภพนั้น ซึ่ง
ตามหลักปฏิจสมุขปาทนั้น ท่านระบุว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดภพนั้นคือ อุปาทาน
(attachment) ความยึดมั่นถือมั่น และตัวที่ทำให้เกิดอุปาทานคือตัณหา (craving) ซึ่ง
ถือว่าเป็นเหตุแห่งทุกข์ทั้งหมด เป็นต้นเค้า และรากเหง้าของความทุกข์ตัวจริง กำจัด
ตัณหาเสียได้นั้นแลท่านเรียกว่า ละสมุทัย ในอริยสัจทั้ง 4 ประการ

กล่าวโดยสรุป พระธรรมกถึกผู้ทำหน้าที่แสดงธรรมให้ผู้อื่นนำไปปฏิบัติตามได้
นั้นเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วนในธรรมที่จะนำไปแสดง หากเราไม่รู้จริงแล้ว
ความผิดพลาดใหญ่หลวงย่อมมีโอกาสขึ้นได้อย่างแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้แสดง
ธรรมยังมีผู้ใช้มีประสบการณ์การปฏิบัติธรรมมาอย่างถูกต้องด้วยตนเอง ยังไม่มีโอกาส
ได้รับรสแห่งปฏิเวธธรรมแล้ว เป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวังเป็นอย่างมาก เพราะเพียงแค
จดจำตำรา อรรถกถาในพระไตรปิฎกเพียงอย่างเดียวเชี่ยวชาญแต่ทางปริยัติ แต่ไม่เคย
ลงมือปฏิบัติ ย่อมอาจจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดพลาด คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง
ไปได้ กลายเป็นสัทธรรมปฏิรูป ธรรมเทียมไม่ใช่ธรรมแท้ ผู้เทศน์แม้จะมีความเชี่ยวชาญ
ในการแสดงธรรมเพียงไร หากไม่นำไปปฏิบัติ นอกจากตนเองจะเป็นเพียงใบลานเปล่า
แล้ว ยังจะก่อให้เกิดมิจฉาทิฎฐิแก่บุคคลที่ได้ยินได้ฟังการแสดงธรรมในฐานะพระธรรม
กถึกได้ในที่สุด ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและสำคัญควรพิจารณาใคร่ครวญให้มาก
นอกจากนี้วัตถุประสงค์ในการแสดงธรรมมิใช่มีเป้าหมายที่ชื่อเสียงอันโด่งดังซึ่งเป็นที่มา
ของลาภสักการะในภายหลัง แต่เป้าหมายที่แท้จริงนั้น การแสดงธรรมจะต้องมุ่งให้เกิด
ความเบื่อหน่าย คลายกำหนัด และกำจัดอวิชชา (ignorance) คือความไม่รู้จริง อันเป็น
ตัวต้นเค้าแห่งกองทุกข์ทั้งหมดให้ได้ จึงจะเป็นเป้าหมายที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของ

เรานั้นมีพุทธประสงค์ไว้อย่างแท้จริงในอัมมกถิกสูตร (พระไตรปิฎก, ฉบับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

ความสำคัญของการแสดงธรรมตามหลักอัมมกถิกสูตร

ขณะเดียวกัน ในอัมมกถิกสูตรยังแสดงผลจากการเป็นผู้แสดงธรรมที่ดีและถูกต้องไว้ด้วยว่า ประการที่ 1 เมื่อแสดงธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้งตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ดีแล้ว ยังผลให้ผู้ฟังที่เป็นภิกษุไปปฏิบัติเพื่อความหน่าย เพื่อความคลายกำหนด เพื่อความดับชราและมรณะแล้ว ควรจะกล่าวว่า เป็นภิกษุผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ถ้าภิกษุเป็นผู้หลุดพ้นแล้ว เพราะความหน่าย เพราะความคลายกำหนด เพราะความดับ เพราะไม่ถือมั่นชราและมรณะ ควรจะกล่าวว่า เป็นภิกษุผู้ได้บรรลุนิพพานในปัจจุบัน ในประเด็นนี้ขอยกตัวอย่างการแสดงธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยการตอบปัญหามาณพทั้ง 16 คนเป็นการแสดงธรรมแก่มาณพคนที่ 10 ชื่อว่ากัปปมาณพ ทรงพยากรณ์ปัญหาที่เกี่ยวกับการดับชราและมรณะเสียได้ พอจะเป็นอุทาหรณ์ให้ผู้่านำเป็นเครื่องประกอบความเข้าใจได้ โดยที่มาณพผู้นี้ได้ทูลถามพระองค์ว่า “ขอพระองค์ตรัสบอกธรรมที่จะเป็นที่พึ่งพำนักของชนอันชราและมรณะถึงรอบข้าง ดูกะเกษอันเป็นที่พำนักอาศัยของชนผู้ตั้งอยู่ในท่ามกลางสาคร เมื่อเกิดคลื่นที่น้ำกล้วใหญ่แก้ำ้าพระองค์อย่าให้เกิดทุกข์ขึ้นได้อีก” พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า “เรากล่าวว่านิพพานอันไม่มีกิเลสเครื่องกังวล ไม่มีตัณหาเครื่องถือมั่น เป็นที่สิ้นแห่งชราและมรณะนี้แล ว่า เป็นดุจกะเกษหาใช้ธรรมอื่นไม่ ชนเหล่าใดรู้นิพพานนั้นแล้วเป็นคนมีสติ มีธรรมอันเห็นแล้ว ดับกิเลสได้แล้ว ชนเหล่านั้นไม่ต้องตกอยู่ในอำนาจของมารไม่ต้องเดินไปในทางมารเลย” ทรงสรุปว่าธรรมที่เป็นที่สิ้นไปแห่งชราและมรณะได้นั้นคือพระนิพพานเท่านั้น เพราะว่าพระนิพพานนั้นเป็นธรรมที่ไม่มีกิเลสเป็นเครื่องกังวล ไม่มีตัณหาเป็นเครื่องถือมั่นอีกแล้ว ตัวอย่างต่อมาทรงพยากรณ์ปัญหามาณพคนที่ 4 เมตตคุมาณพ ที่มาณพผู้นี้ถามพระพุทธองค์ว่า “ทุกขในโลกหลายประการไม่ใช่แต่อย่างเดียวนี้ มีมาแล้วแต่อะไร?” พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า “ทุกขในโลกนี้ มีอุปธิคือกรรมและกิเลสเป็นเหตุ ล้วนเกิดมาก่อนแต่อุปธิ ผู้ใดเป็นคนเขลา ไม่รู้แล้วกระทำอุปธินั้นให้เกิดขึ้นอยู่นั้นย่อมถึงทุกขเนื่องๆ เหตุนี้เมื่อรู้เห็นว่าอุปธิเป็นแดนเกิดแห่งทุกขอย่ากระทำให้เกิดมี มาณพทูลถามต่อไปว่า “อย่างไรผู้มีปัญญาจึงข้ามพ้นห้วงทะเลใหญ่คือชาติชราและโสภพิไรราพันเสียได้?” ตรัสตอบอีกว่า “เราจักแสดงธรรมที่จะพึงเห็นแจ้งด้วยตนเอง ในอัฐภาพนี้ ไม่ต้องพิศวงตามคำของผู้อื่นคือเป็นอย่างนี้ๆ ที่บุคคลได้ทราบแล้วจะเป็นผู้มีสติดำเนินข้ามความอยากอันให้ติดอยู่ในโลกเสียได้แก่ท่าน ท่านรู้อย่างใดอย่างหนึ่งในส่วนเบื้องบน (อนาคต) ในส่วนเบื้องต่ำ (อดีต) ในท่ามกลาง (ปัจจุบัน) แล้ว จงบรรเทาความเพลิดเพลิด ความยึดมั่นถือ

มันในส่วนนั้นเสีย วิญญาณของท่านจะไม่ตั้งอยู่ในภพ ภิกษุผู้มีธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างนี้มีสติไม่เลินเล่อ ได้ทราบแล้ว ละความถือมั่นของเราเสียได้แล้ว จะละทุกข์คือชาติชรา และโศกพิโรธราพันในโลกนี้ได้” ตัวอย่างนี้ชี้ให้เห็นคำตอบที่พระองค์ทรงพยากรณ์ว่า หากละความถือมั่นของเราเสียได้แล้ว ก็จะสามารถละความทุกข์คือ ชาติ ชรา และ ความโศกพิโรธราพันในโลกนี้ ของเพียงผู้ปฏิบัติมีสติไม่เลินเล่อ บรรเทาความเพลิดเพลिन ละธรรมที่เป็นเหตุติดข้องอยู่ในภพใหญ่เสียได้แล้วเป็นคนมีความอยากสิ้นแล้ว ไม่มีกิเลส อันจะกระทบจิต หากความอยากทะเยอทะยานมิได้ มีธรรมเป็นเครื่องอยู่คือความไม่ประมาทเป็นนิตย์เรากล่าวว่าผู้นั้นแล ข้ามพ้นชราพันชาติไปได้ ประการที่ 2 ถ้าภิกษุ แสดงธรรมเพื่อความหน่าย เพื่อความคลายกำหนด เพื่อความดับชาติ ...ภพ ... อุปาทาน ... ตัณหา ... เวทนา ... ผัสสะ ... สฬายตนะ ... นามรูป ... วิญญาณ ... สังขาร แล้วส่งผล ให้ผู้ฟังนำไปปฏิบัติเพื่อความหน่าย เพื่อความคลายกำหนด เพื่อความดับชาติ ...ภพ ... อุปาทาน ... ตัณหา ... เวทนา ... ผัสสะ ... สฬายตนะ ... นามรูป ... วิญญาณ ... สังขาร ถือว่าภิกษุผู้น้อมนำไปปฏิบัติเช่นนั้น เป็นผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ในขณะที่เดียวกัน หากนำไปปฏิบัติแล้วเกิดหลุดพ้นเพราะความหน่าย เพราะความคลายกำหนด เพราะความดับ เพราะไม่ถือมั่นชาติ ...ภพ ... อุปาทาน ... ตัณหา ... เวทนา ... ผัสสะ ... สฬายตนะ ... นามรูป ... วิญญาณ ... สังขาร ได้แล้ว ถือว่าผู้หลุดพ้นเช่นนั้น เป็นผู้ได้ บรรลุนิพพานในปัจจุบัน ดังตัวอย่างที่ ๑ ทรงพยากรณ์ปัญหาภิกษุอรุณมาณพ มาณพคนที่ ๑๒ ซึ่งทูลถามว่า “ข้าพระองค์ทูลขออาราธนาพระองค์ผู้ทรงละอาลัยตัดตัณหาเสียได้ ไม่หวั่นไหว (เพราะโลกธรรม) ละความเพลิดเพลिनเสียได้ ข้ามห้วงกิเลสพ้นไปได้แล้ว ละธรรมเป็นเครื่องให้ดำรงคือตัณหาและทิฏฐิได้แล้ว มีพระปริชาญาณอันดี ขอพระองค์ทรง แก้ปัญหาธรรมที่พระองค์ได้ทราบแล้วนั้น” พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า “ควรจะนำตัณหา ที่เป็นเหตุถือมั่นในส่วนเบื้องบน เบื้องต่ำ เบื้องขวาคือท่ามกลางทั้งหมดให้ดับไปโดยสิ้นเชิง เพราะเขาถือมั่นสิ่งใด ๆ ในโลก มารยอมติดตามเขาได้โดยสิ่งนั้น ๆ เหตุนั้น เมื่อ ภิกษุรู้อยู่ เห็นหมู่สัตว์ผู้ติดอยู่ในวิภวัญ เป็นที่ตั้งแห่งมารนี้ว่า ติดอยู่เพราะความถือมั่น ดังนี้ พึงเป็นคนมีสติไม่ถือมั่นกังวลในโลกทั้งปวง” เป็นการแสดงวิธีการดับตัณหาให้ได้ โดยการละอุปาทาน (attachment) คือความถือมั่นทั้งสามส่วนคือเบื้องบน เบื้องขวา และท่ามกลางทั้งหมดสิ้นไปโดยสิ้นเชิง ซึ่งเป็นการแสดงธรรมจากการพยากรณ์ปัญหา ของพระพุทธองค์ที่มุ่งให้ผู้ฟังเกิดความหน่าย คลายกำหนด ตัดอุปาทานเสียให้ได้เป็น เป้าหมายสำคัญ ตัวอย่างต่อมา เป็นการพยากรณ์ปัญหามาณพคนที่ 16 ปิงคิยามาณพ โดยทูลถามว่า “ข้าพระองค์เป็นคนแก่แล้ว ไม่มีกำลัง มีผิวพรรณสิ้นไปแล้ว ดวงตาของ ข้าพระองค์ก็เห็นไม่กระจ่าง หูก็ฟังไม่สะดวก ขอข้าพระองค์อย่าเป็นคนหลง ฉิบหายเสีย

ในระหว่างเลย ขอพระองค์จงตรัสบอกธรรมที่ข้าพระองค์ควรรู้เป็นเครื่องละชาติขราในอัฐภาพนี้เสีย” พระศาสดาทรงพยากรณ์ว่า “ท่านเห็นว่าชนทั้งหลายผู้ประมาทแล้ว ย่อมเดือดร้อนเพราะรูปเป็นเหตุฉะนั้น ท่านจงเป็นคนไม่ประมาท ละความพอใจในรูปเสีย จะได้ไม่เกิดอีก มาณพทูลถามอีกว่า “ทศใหญ่ 4 ทศน้อย 4 เป็น 10 ทั้งทศเบื้องบนเบื้องต่ำที่พระองค์ไม่เห็นแล้ว ไม่ได้ฟังแล้ว ไม่ได้ทราบแล้ว ไม่ได้รู้แล้วแม้หน่อยหนึ่งมิได้มีในโลก ขอพระองค์จงตรัสบอกธรรมที่ข้าพระองค์ควรรู้เป็นเครื่องละชาติขราในอัฐภาพนี้เสีย” ตรัสตอบว่า “เมื่อท่านเห็นหมู่มนุษย์อันตัณหาครอบงำแล้ว มีความเดือดร้อนเกิดขึ้น อันชราถึงรอบข้างแล้ว เหตุนี้ ท่านจงเป็นคนไม่ประมาทละตัณหาเสีย จะได้ไม่เกิดอีก” (พราหมณ์พาวรีและศิษย์ 16 คน, (ม.ป.ป.) [ออนไลน์])

โดยสรุปปัญหาของมาณพทั้ง 2 นี้ มุ่งจะทราบวิธีการดับตัณหาให้ได้ ซึ่งพระพุทธองค์ได้ทรงแสดงวิธีการดับตัณหาโดยมุ่งให้ละอุปาทาน เพราะอุปาทานเป็นตัวทำให้เกิดตัณหา พระองค์ตรัสย้ำให้เป็นคนไม่ประมาท ละตัณหาเสียให้ได้ ก็จะมีผลเป็นการไม่กลับมาเกิดอีกได้ในที่สุด ประการที่ 3 ถ้าภิกษุเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อความหน่าย เพื่อความคลายกำหนด เพื่อความดับอวิชชา ควรจะกล่าวว่า เป็นภิกษุผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ถ้าภิกษุเป็นผู้หลุดพ้นแล้ว เพราะความหน่าย เพราะความคลายกำหนด เพราะความดับ เพราะไม่ถือมั่นอวิชชา ควรจะกล่าวว่า เป็นภิกษุผู้ได้บรรลุนิพพานในปัจจุบัน ตัวอย่างการแสดงธรรมโดยการพยากรณ์ปัญหามานพคนที่ 1 อชิตมาณพ โดยที่มาณพนี้เป็นผู้ถามว่า “โลกคือหมู่สัตว์ อันอะไรปิดบังไว้จึงหลงดูอยู่ในที่มืด เพราะอะไรเป็นเหตุจึงไม่มีปัญญาเห็นปรากฏ อะไรเป็นเครื่องฉาบไล่สัตว์โลกนั้นให้ติดอยู่และอะไรเป็นภัยใหญ่ของสัตว์โลกนั้น” ตรัสแสดงการพยากรณ์ปัญหาว่า “โลกคือหมู่สัตว์ อันอวิชชาคือความไม่รู้แจ้งปิดบังไว้แล้วจึงหลงดูอยู่ในที่มืด เพราะความอยากมีประการต่างๆ และความประมาทเลินเล่อ จึงไม่มีปัญญาเห็นปรากฏ ความอยากเป็นเครื่องฉาบไล่สัตว์โลกให้ติดอยู่และทุกข์เป็นภัยใหญ่ของสัตว์โลกนั้น” มาณพทูลถามว่า “อะไรเป็นเครื่องห้ามเป็นเครื่องกั้นความอยาก ซึ่งเป็นตุกัระแสน้ำหลังไหลไปในอารมณ์ทั้งปวง ความอยากนั้นจะละได้เพราะธรรมอะไร?” พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า “สติเป็นเครื่องห้ามเป็นเครื่องกั้นความอยากนั้น และความอยากนั้นจะละได้ด้วยปัญญา” ทูลถามว่า “ปัญญา สติ กับนามรูปนั้นจะดับไป ณ ที่ไหน?” ตรัสตอบว่า “เพราะวิญญาณดับไปก่อน นามรูปจึงดับไป ณ ที่นั้น” ทูลถามอีกว่า “ชนผู้มีธรรมได้พิจารณาเห็นแล้วและชนผู้ยังต้องศึกษาอยู่ ๒ พวกนี้มีอยู่ในโลกเป็นอันมาก ข้าพระองค์ขอทูลถามถึงความประพลติของชน ๒ พวกนั้น” ตรัสตอบว่า “ภิกษุผู้มีธรรมได้พิจารณาเห็นแล้ว และชนผู้ยังต้องศึกษาอยู่ ต้องเป็นผู้ไม่กำหนดในกามทั้งหลาย มีใจไม่ชุ่มมัว ฉลาดในธรรมทั้งปวง มีสติอยู่ทุกอิริยาบถ” โดย

สรูป อชิตมาณฑต้องการทราบว่ามีสัตว์ในโลกนี้ใฉนจึงยังมีดบอดทางปัญญา มีอะไรเป็นเหตุทำให้ปัญญาไม่ปรากฏ อะไรทำให้สัตว์โลกติดข้องอยู่ และอะไรเป็นภัยใหญ่ของสัตว์โลก ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสแสดงให้เห็นชัดเจนว่า อวิชชาเป็นตัวทำให้สัตว์โลกมีดบอดความประมาททำให้ปัญญาไม่ปรากฏ ความอยากฉาบทาสัตว์โลกให้ติดข้องอยู่ และทุกข์เป็นภัยใหญ่สัตว์โลก ซึ่งเป็นการแสดงธรรมที่แจ่มแจ้งชัดเจนยิ่งนัก ตัวอย่างต่อมา ทรงพยากรณ์ปัญหาถามพคนที 13 อุทยมาณฑ ซึ่งทูลถามว่า “ข้าพระองค์มีความประสงค์จะทูลถามปัญหา ธรรมซึ่งเป็นเครื่องทำลายอวิชชาความเขลาไม่รู้แจ้งเสียคืออะไร?” พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า “เรากล่าวธรรมเป็นเครื่องละความพอใจในกามและโหม่นสเสียทั้งสองอย่าง เป็นเครื่องบรรเทาความง่วงเป็นเครื่องห้ามความรำคาญมีอุเบกขากับสติเป็นธรรมบริสุทธิ มีความตริกกอปรด้วยธรรมเป็นเบื้องหน้า ว่าเป็นธรรมเครื่องพันที่ควรรู้ทั่วถึง ซึ่งเป็นเครื่องทำลายอวิชชาความเขลาไม่รู้แจ้งเสีย” ทูลถามอีกว่า “โลกมีอะไรผูกพันไว้ อะไรเป็นเครื่องสัญจรของโลกนั้น ท่านกล่าวกันว่านิพพาน ๆ ดังนี้ เพราะอะไรได้” ตรัสตอบว่า “โลกมีความเพติดเพลินผูกพันไว้ ความตริกเป็นเครื่องสัญจรของโลกนั้น ท่านกล่าวกันว่านิพพาน ๆ ดังนี้ เพราะละตัณหาเสียได้” ทูลถามอีกว่า “เมื่อบุคคลมีสติระลิกอย่างไรอยู่ วิญญานจึงจะดับ ข้าพระองค์ทั้งหลายมาเฝ้าแล้วเพื่อทูลถามพระองค์ ขอให้ได้ฟังพระวจาของพระองค์เถิด” ตรัสตอบว่า “เมื่อบุคคลไม่เพติดเพลินเวทนาทั้งภายใน ภายนอก มีสติระลิกอย่างนี้ วิญญานจึงจะดับ”

กล่าวโดยสรูป การตอบปัญหาของอชิตมาณฑ และอุทยมาณฑ เป็นการแสดงธรรมโดยการพยากรณ์ปัญหาที่เป็นตัวอย่างให้นักแสดงธรรมได้นำไปเป็นแบบแผนในการแสดงธรรมที่มุ่งให้เกิดความชัดเจนแจ่มแจ้งในคำถามที่ต้องการคำตอบนั้น โดยเฉพาะเป็นตัวอย่างคำตอบที่ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย คลายกำหนด และกำจัดกองทุกข์ทั้งปวงได้จริง โดยจะต้องไม่กำหนดในกาม มีใจไม่ขุ่นมัว ฉลาดในธรรมทั้งปวง และมีสติอยู่ทุกอิริยาบถ จึงจะทำให้สามารถดับกองทุกข์ได้จริงแท้ (พราหมณ์พาวรีและศิษย์ 16 คน, (ม.ป.ป.) [ออนไลน์])

การนำหลักธัมมกถิกสูตรไปใช้ในการแสดงธรรมในปัจจุบัน

เมื่อศึกษาแนวทางในการเผยแผ่ธรรมตามพุทธประสงค์แล้ว ทำให้พระธรรมกถิกผู้มีหน้าที่โดยตรงในการแสดงธรรม ได้ทราบถึงเทคนิควิธีการแสดงธรรมที่กำหนดไว้ในพระสูตร นำมาประยุกต์ใช้ให้ใกล้เคียงกับการแสดงธรรมของพระพุทธเจ้าให้มากที่สุด เพราะคงไม่อาจกล่าวได้เต็มปากนักว่าการแสดงธรรมที่อิงเฉพาะแง่ปริยัติด้านเดียว ไม่มีประสบการณ์การปฏิบัติอยู่แล้ว อาจไม่เคยได้ลิ้มวิมุติตรัส ซึ่งเป็นรสแห่งปฏิเวธ จะ

สามารถแสดงธรรมให้บังเกิดผลสูงสุดทำให้ผู้ฟังสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ซึ่งเป็นพระอริยบุคคลขั้นสูงสุดได้ แต่อย่างน้อย ก็ทำให้เราได้หลักการที่แท้จริงที่พระพุทธองค์ทรงวางเป้าประสงค์ไว้ และพยายามทำหน้าที่แสดงธรรมให้ดีที่สุด ด้วยความจริงใจไม่ปล่อยให้อำนาจของลาภสักการะ ชื่อเสียงมาบดบังเป้าหมายที่แท้จริงของการแสดงธรรม จึงจะได้ชื่อว่าเป็นธรรมแท้ไม่ใช่สัทธรรมปฏิรูป ดังพุทธภาษิตที่ว่า สกกาโร กาศุริสฺสํ หนตฺติ สักการะย่อมฆ่าคนชั่วเสียได้ ประโยชน์ที่จะได้รับจากธัมมกถิกสูตร ดังนี้

1. รู้จักเป้าหมายในการแสดงธรรมตามพุทธประสงค์ที่แท้จริง
2. รู้จักเทคนิควิธีการแสดงธรรมที่ถูกต้อง
3. ป้องกันความเสี่ยงจากพระสัทธรรมเพราะพระธรรมกถิกมุ่งสอนสิ่งที่ไม่ใช่ธรรมแท้
4. ทำให้พระศาสดาดำรงอยู่ได้ยาวนานไม่เนิ่นวันเสื่อมสิ้นไปเพราะพระธรรมกถิกขาดความรู้ที่ถูกต้อง
5. รู้จักหลักการแสดงธรรม ๓ ประการ คือให้เกิดความเบื่อหน่าย คลายกำหนด และกำจัดอวิชชา
6. ไม่แสดงธรรมเพราะมุ่งลาภสักการะชื่อเสียงเงินทอง ซึ่งเป็นของที่ฆ่าได้เพียงบุรุษชั่วเท่านั้น
7. ทำให้เข้าใจหลักปฏิจจนุปบาท ซึ่งเป็นหลักการอาศัยกันและกันเกิดขึ้น เมื่อจะดับสิ่งใดก็ให้ค้นหาสิ่งที่เรียกว่าปัจจัยการ คือดับสิ่งที่เป็นปัจจัยให้เกิดสิ่งนั้นเสียก่อน แล้วกองทุกข์นั้นๆ ก็จะดับตามไปโดยอัตโนมัติ(ธรรมสภา, (๒๕๔๐)

สรุป

กล่าวโดยสรุป เมื่อพระธรรมกถิกแสดงธรรมโดยมุ่งให้เกิดความเบื่อหน่าย คลายกำหนด กำจัดชรา มรณะ เป็นต้นได้แล้ว โดยใช้การดับกองทุกข์ตามหลักปฏิจจนุปบาท อะไรเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดอะไร ก็ให้ดับที่ปัจจัยนั้น เมื่อดับเหตุดับปัจจัยได้แล้ว อวิชชาก็สามารถดับได้ในที่สุด เมื่อได้แสดงธรรมให้ผู้อื่นได้เกิดความศรัทธา เลื่อมใสเข้าไปปฏิบัติตามแล้วย่อมบังเกิดผลเป็นการรู้แจ้งเห็นจริงตามที่แสดง โดยได้แยกให้เห็นว่า หากแสดงธรรมด้วยจุดมุ่งหมายอันสูงส่งเช่นนี้แล้ว มีผู้ปฏิบัติตาม น้อมนำไปปฏิบัติเพื่อความหน่าย เพื่อความคลายกำหนด เพื่อความดับชรา มรณะ ชาติ ภพ อุปาทาน ตัณหา เวทนา ผัสสะ สหายนะ นามรูป วิญญาณ สังขาร และอวิชชาได้แล้ว ควรจะกล่าวว่า **เป็นภิกษุผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม** ถ้าภิกษุเป็นผู้หลุดพ้นแล้ว เพราะความหน่าย เพราะ

ความคล้ายกำหนด เพราะความดับ เพราะไม่ถือนั่นชราและมรณะ ฯลฯ และอริชชาได้
แล้ว จึงควรจะกล่าวว่า **เป็นภิกษุผู้ได้บรรลุนิพพานในปัจจุบัน** ได้ในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2555). พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน
ตอนว่าด้วยพระสูตร. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย. กรมเป็นผู้จำแนกสัตว์. (ม.ป.ป.) [ออนไลน์]
สืบค้นจาก [https://www.facebook.com/NalamnuerPhrae/
posts/1010126982395544/](https://www.facebook.com/NalamnuerPhrae/posts/1010126982395544/) เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2562
- ธรรมสภา. (2540). พุทธศาสนสุภาษิตฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
ธรรมสภา.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔/ราชบัณฑิต. (๒๕๕๖) พิมพ์ครั้งที่ ๒
กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน
- พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต).
[ออนไลน์]. สืบค้น
จาก http://www.84000.org/tipitaka/dic/d_item.php?i=143 สืบค้นเมื่อ
6 กันยายน 2560.
- พระไตรปิฎก เล่มที่ 16 พระสุตตันตปิฎก เล่ม 8 สังยุตตนิกาย นิทานวรรค. (ม.ป.ป.).
[ออนไลน์].
สืบค้นจาก <http://www.๘๔๐๐๐.org/tipitaka/pitaka๒/sutta๐๘.php>.
วันที่สืบค้น 5 สิงหาคม 2562.
- พราหมณ์พาวรีและศิษย์ 16 คน, (ม.ป.ป.) [ออนไลน์] สืบค้นจาก
[https://www.baanjomyut.com/library_
3/extension-1/puttha_buddha/12.ht](https://www.baanjomyut.com/library_3/extension-1/puttha_buddha/12.ht) เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2562
- หลักปฏิจจสมุปบาท. (ม.ป.ป.) [ออนไลน์] สืบค้นจาก [http://www.dharma-
gateway.com/dhamma/dhamma-32-01.ht](http://www.dharma-gateway.com/dhamma/dhamma-32-01.ht).